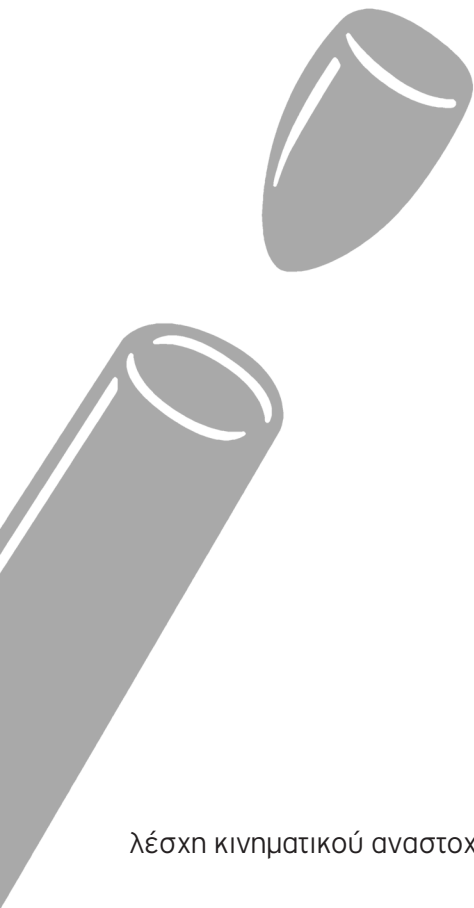

ΚΙΝΗΜΑ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ

ΚΙΝΗΜΑ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΛΕΣΧΗ ΚΙΝΗΜΑΤΙΚΟΥ ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΥ

Η Λέσχη Κινηματικού Αναστοχασμού είναι μια πρωτοβουλία που προσπαθεί να σκεφτεί (αυτο)κριτικά μέσα στην παγκόσμια κοινωνική κίνηση. Είμαστε εργαζόμενοι και άνεργες που μας ενδιαφέρουν τα κινήματα και οι αγώνες που εκφράζονται ανταγωνιστικά προς την καπιταλιστική κανονικότητα. Ως εκ τούτου, σκεφτόμαστε, συζητάμε, και γράφουμε με την οπτική ατόμων που συμμετέχουν σε συλλογικές δομές και κοινωνικούς αγώνες.

Νιώσαμε την ανάγκη ενός κινηματικού αναστοχασμού για να μπορέσουμε να κατανοήσουμε την διεθνή και τοπική συγκυρία, μέσα στην οποία εκδηλώθηκαν τα κινήματα των τελευταίων ετών. Ζώντας τον τελευταίο καιρό μια πρωτοφανή κινηματική έκρηξη για τα κυπριακά δεδομένα και την κινηματική υποχώρηση που ακολούθησε μέχρι και σήμερα, μπήκαμε σε μια διαδικασία σύζήτησης και ανάλυσης, προσπαθώντας να αντιληφθούμε καλύτερα το πως αλληλεπιδρούν οι κοινωνικές κινήσεις στο ευρύτερο κοινωνικό, ταξικό και πολιτικό σκηνικό της Κύπρου.

Βλέποντας το θεωρητικό κενό στους πολιτικούς χώρους στους οποίους κινούμαστε αλλά και την αδυναμία και εμάς των ίδιων να απαντήσουμε ικανοποιητικά στο «που πάμε;» και το «τι κάνουμε;» σαν υποκείμενα του 21ου αιώνα, αρχίσαμε μια συζήτηση στοχεύοντας να βγάλουμε κάποια συμπεράσματα γύρω από την συγκυρία που ζούμε. Τον περασμένο Γενάρη διοργανώσαμε μια εκδήλωση με τίτλο «Από την πολιτική της κρίσης στην κρίση της πολιτικής» παρουσιάζοντας κάποια πρώιμα συμπεράσματα πάνω στην κρίση, την δημοκρατία και τις εκλογές, με αφορμή τις προεδρικές εκλογές που ακολούθησαν. Η μελέτη αυτή συνεχίζεται, προσβλέποντας αυτές οι συζητήσεις, τα διαβάσματα, οι σημειώσεις και τα γραψίματα του τελευταίου διαστήματος να ολοκληρωθούν με διάφορα άλλα στοιχεία.

Η εκδήλωση «Κίνημα / Εθνικισμός / Πόλεμος: η περίπτωση της Ουκρανίας» που συνδιοργανώνουμε με τον σύντροφο από το blog "2008-2012", είναι μια προσπάθεια να δούμε τον πόλεμο στην Ουκρανία μέσα από μια θεωρητική οπτική που βάζει στο επίκεντρο τις κοινωνικές αντιθέσεις. Το πως συνδέεται ο πόλεμος, ο εθνικισμός με τα κινήματα είναι μια συζήτηση που μας αφορά άμεσα τόσο παγκόσμια, όσα και τοπικά. Θεωρούμε σημαντικό να συνεισφέρουμε στη δημιουργία και την εδραίωση μιας οπτικής που στέκεται κριτικά ενάντια στις κυρίαρχες γεωπολιτικές, εθνικές και αντι-ιμπεριαλιστικές αναλύσεις, οι οποίες εθνικοποιούν το φαινόμενο του πολέμου και το αποσυνδέουν από τις αντιφάσεις του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, του αστικού κράτους, την ταξική πάλη και τον ρόλο των κοινωνικών κινημάτων.

Σαν Λέσχη Κινηματικού Αναστοχασμού πιστεύουμε πως η κατανόηση της συγκυρίας, η κριτική και ο κινηματικός διάλογος είναι σημαντικά όπλα. Η δουλειά του συντρόφου από το blog "2008-2012", αναπτύσσει μια οπτική παρόμοια με την ανάγνωση που κάνουμε και εμείς πάνω στον εθνικισμό, τα κινήματα και τον πόλεμο και θεωρούμε πως θα συμβάλει στον κριτικό διάλογο που θέλουμε να ανοίξουμε.

ΛΕΣΧΗ ΚΙΝΗΜΑΤΙΚΟΥ ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΜΟΥ / ΜΑΙΟΣ 2023

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟ 2008-2012.COM

Όταν το 2008-2012 εκδόθηκε για πρώτη φορά πειραματικά ως περιοδικό στα τέλη Δεκέμβρη του '12, υπήρχε πράγματι ένα έλλειμμα κατανόησης του πρόσφατου παρελθόντος της ταξικής πάλης, κάποια πράγματα μας διέφευγαν. Τότε ολοκληρωνόταν μια πυκνή κινηματική περίοδος που ξεκινούσε από τα γεγονότα-τομή του Δεκέμβρη του '08 και έφτανε μέχρι τους αγώνες ενάντια στο μνημόνιο και το κίνημα των πλατειών, έχοντας παράξει μια σειρά μορφών και αντιφάσεων οι οποίες έθεταν υπό αίρεση τα χρησιμοποιούμενα θεωρητικά εργαλεία: αντί για την επιβεβαίωση της εργατικής ταυτότητας και της αυτονομίας του προλεταριάτου, εμφανίστηκαν διαταξικά κινήματα που διαπερνούσαν από το αίτημα για πραγματική δημοκρατία· η κυριαρχία του χρηματοπιστωτικού κεφαλαίου έθετε επιτακτικά την ανάγκη μιας χρηματικής θεωρίας της αξίας· η αναπαραγωγή του κεφαλαίου εν μέσω πολιτικής κρίσης υποδείκνυε τα όρια μιας παραδοσιακής αντίληψης της μορφής κράτους· η κρίση της μισθωτής σχέσης έπρεπε να γίνει κατανοητή με τέτοιο τρόπο ώστε η ανεργία και η προσωρινότητα να γίνουν αντιληπτές σε όλο το ιστορικό βάθος τους. Το ίδιο το όνομα του περιοδικού έθετε αμετάκλητα το περίγραμμα της περιόδου και σε αυτή τη βάση αποτέλεσε ανοιχτό κάλεσμα σε μια τόσο επιθυμητή όσο και αναγκαία θεωρητική συζήτηση.

Κρατώντας πάντα στο μυαλό ότι επρόκειτο για περιορισμένους αριθμούς ανθρώπων, εκείνο τον χειμώνα του '12-'13 συνέκλιναν τα ενδιαφέροντα μιας ομάδας μελέτης πάνω στο ζήτημα του κράτους με τις διαθέσεις ενός κύκλου επαφών που είχαν δημιουργήσει οι σύντροφοι του περιοδικού Blaumachen στην Αθήνα, με το οποίο διατηρούσαμε ήδη στενή σχέση αρκετά χρόνια πίσω και ειδικά τη διετία '08-'10 που μας ενδιαφέρει εδώ. Αποτέλεσμα αυτής της σύγκλισης –ευτυχώς για το ατομικό project 2008-2012 το οποίο συνέχισε να υπάρχει αν και σε λανθάνουσα μορφή– ήταν η δημιουργία ενός πρώτου χώρου συζήτησης, ενός πρώτου milieu αν προτιμάτε, η ημιτελής διαδρομή του οποίου μένει να καταγραφεί. Ένα μικρό κομμάτι της, παρόλα αυτά, ήταν η δημιουργία του communisation.espinblogs.net, του οποίου υπήρξαμε συνδιαχειριστές από τις αρχές του '14 μέχρι τις αρχές του '15· και έκτοτε οι μόνοι διαχειριστές του, κρατώντας το ενεργό χωρίς όμως να ανανεώνεται το περιεχόμενό του.

Σε εκείνο το πειραματικό τεύχος, μεγάλη έκταση καταλάμβανε ο τρόπος με τον οποίο εκείνη η πυκνή κινηματική περίοδος μετασχημάτιζε τον αναρχικό/αντιεξουσιαστικό χώρο, αναπόφευκτο λίγο-πολύ πολιτικό περιβάλλον για όποιον θέλει να κινείται εκτός της αναγνωρίσιμης και υπεύθυνης αριστεράς, εντός ή εκτός κοινοβουλίου. Όποια και να ήταν τα όρια κατανόησης από πλευράς μας εκείνου του μετασχηματισμού, η επερχόμενη άνοδος του ΣΥΡΙΖΑ αποτέλεσε τον παράγοντα που επικαθόρισε όλους τους υπόλοιπους και φάνηκε να προσφέρει μια πολιτική διέξοδο επίλυσης των συσσωρευμένων αντιφάσεων τόσο εντός του χώρου όσο και, κι αυτό είναι το σημαντικότερο, ευρύτερα εντός του ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού. Οπωσδήποτε όμως προσέφερε και μια πρακτική οδό ικανοποίησης ατομικών προσδοκιών

κοινωνικής ανέλιξης, κρυφών ή αποκάλυπτων, οι οποίες προσανατολίστηκαν γρήγορα και μαζικά λίγο πριν τις εκλογές του Ιανουαρίου του '15.

Η ραγδαία συριζοποίηση δεν θα μπορούσε να αφήσει ανεπηρέαστο το δικό μας milieu, το οποίο και διαλύεται λόγω της γνωστής υπόθεσης Woland. Το 2008-2012, net θα δημιουργηθεί έναν χρόνο αργότερα και θα είναι προϊόν τόσο μιας διαδικασίας κατανόησης και εναντίωσης στη συριζοποίηση όσο και μιας απόπειρας να συνεχιστεί η συζήτηση γύρω από την επικαιρότητα και το περιεχόμενο του κομμουνισμού και της επανάστασης· αυτή τη φορά με άλλα μέσα και με ακόμα λιγότερο αριθμό ανθρώπων. Ανανεώθηκε η επιθυμία για έναν χώρο συζήτησης, όπου πλέον κεντρική θα ήταν η θεωρία της κομμουνιστικοποίησης, με όλες τις τάσεις και επεκτάσεις της, η οποία ήταν και είναι μεταξύ των πολύ λίγων που συνεχίζουν να εγείρουν παρόμοια ζητήματα, τότε και τώρα. Παρέμενε για μας ακόμα ανοικτό το ερώτημα ποια θα μπορούσαν να είναι τα χαρακτηριστικά μιας θεωρίας της επανάστασης, η οποία δεν θα παρέκαμπτε πλέον τα ζητήματα φύλου και φυλής εντός του ιστορικού καπιταλιστικού κοινωνικού σχηματισμού· η οποία, με άλλα λόγια, θα επεδίωκε να σκεφτεί εκ νέου πάνω στη σχέση κεφαλαίου-εργασίας και τη σχέση κράτους-κοινωνίας πολιτών. Στα σχεδόν τρεισήμισι χρόνια λειτουργίας του site, δημοσιεύτηκαν μετάφρασεις και κείμενα προς αυτές τις κατευθύνσεις χωρίς όμως πάντοτε να συζητιούνται διεξοδικά μεταξύ μας· το site δεν μπόρεσε να υποκαταστήσει το προηγούμενο περιβάλλον συζήτησης ούτε να δημιουργήσει κάποιο νέο.

Κυλώντας ο χρόνος, γινόταν ολοένα περισσότερο αισθητή η ολοκλήρωση του προηγούμενου κύκλου αγώνων, καθώς επερχόταν σταδιακά η συνείδηση ότι η σχετική σταθεροποίηση του ελληνικού κοινωνικού σχηματισμού συνέπιπτε με την άνοδο και την εδραίωση του ΣΥΡΙΖΑ στην εξουσία· του κόμματος που έγινε κράτος, αφού πρώτα έγινε κίνημα, μέσα σε λίγα χρόνια. Το πρώτο «επίσημο» πλέον τεύχος του περιοδικού 2008-2012 τον Μάιο του '19 αποτελεί μια απόπειρα προσέγγισης αυτής συνθήκης δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στα ζητήματα του έθνους, του εθνικισμού και της μεσαίας τάξης.

Δεν αντιστοιχεί σε ατομικά εγχειρήματα να παίζουν τον ρόλο συλλογικών αναφορών, πόσο μάλλον να τις υποκαθιστούν. Ενάμιση χρόνο μετά τη διάλυση του 2008-2012.net, ενσωματώνουμε εδώ το δικό μας κομμάτι από ολόκληρη την προηγούμενη κοινή διαδρομή, η οποία περιγράφηκε εδώ μόνο σε αδρές γραμμές, και εμφανιζόμαστε πλέον ως 2008-2012.com, κρατώντας πάντοτε τον απαραίτητο πληθυντικό της ευγενείας.

Μπορεί αυτό το site να πάψει να έχει κάποια χρησιμότητα, όταν η τρέχουσα, μοναδική ιστορικά, κρίση οξυνθεί σε τέτοιο βαθμό ώστε όλα να αποκτήσουν αμετάκλητα πρακτική διάσταση. Μέχρι τότε, όμως, ίσως πρέπει να σκεφτόμαστε τι πρέπει να κάνουμε και μέχρι πού μπορούμε να φτάσουμε.

A. (simeioseis) - 2008-2012.com/about

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

[λέσχη κινηματικού αναστοχασμού]

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΠΑΝΤΟΥ, Ο ΕΧΘΡΟΣ ΜΑΣ ΕΙΝΑΙ ΕΔΩ

Τα πεδία μάχης μπορεί να είναι στην Ουκρανία αλλά ο πόλεμος είναι παντού. Οι συνέπειες της σύγκρουσης στην Ουκρανία δείχνουν την επίδραση του κάθε κοινωνικού σχηματισμού με τους υπόλοιπους μέσα στον ιστό του παγκόσμιου καπιταλισμού. Οι κοινωνίες δεν είναι κλειστά κυκλώματα εντός συνόρων, και θέλουμε ο λόγος μας να αμφισβητεί τα εθνικά σύνορα και τις εθνικιστικές αφηγήσεις – τα γεγονότα της εποχής μας το κάνουν ήδη. Δεν θεωρούμε πως είμαστε αποσυνδεδεμένοι από το παγκόσμιο περιβάλλον επειδή δεν βιώνουμε άμεσα τον πόλεμο. Η ενεργειακή/επισιτιστική κρίση, ο πληθωρισμός, η οικονομική απώλεια λόγω κυρώσεων, η άφιξη μεταναστών από Ουκρανία είναι κάποιες από τις συνέπειες που βιώνουμε τόσο σε παγκόσμιο όσο και σε τοπικό επίπεδο.

Το πώς διαχειρίζεται το ελληνοκυπριακό κράτος (ΚΔ) την κατάσταση συνδέεται άμεσα με τις μεθόδους πειθάρχησης του ντόπιου προλεταριάτου και με τις συνθήκες κάτω από τις οποίες διεξάγεται η ταξική πάλη στην Κύπρο. Βλέπουμε από τη μία την προπαγανδιστική εργαλειοποίηση του πολέμου, ρίχνοντας το φταίξιμο για την ακρίβεια στον πόλεμο – κάτι το οποίο σε επίπεδο λόγου ξεπλένει τις ευθύνες κράτους και ντόπιων αφεντικών για το βιοτικό επίπεδο του πληθυσμού. Βλέπουμε από την άλλη την πολεμική σύρραξη σαν μια αφορμή για εθνική ενότητα και μιλιταρισμό ενάντια στην (πανταχού παρούσα και τα πάντα πληρούσα) απειλή της Τουρκίας. Η εξίσωση του «εισβολέα» της Τουρκίας με τη Ρωσία στόλιζε ανακοινώσεις και λόγους των πλείστων πολιτικών δυνάμεων αλλά και κρατικών αντιπροσώπων σε διεθνές επίπεδο, προσπαθώντας να εκμεταλλευτούν τα γεγονότα για να προκαλέσουν μια έστω μικρή ανακατάταξη στο γεωπολιτικό στάτους κβο που άλλαζε ραγδαία. Η άρνηση του Ζελένσκι να καταδικάσει την τουρκική εισβολή στην παρέμβασή του στην ελληνοκυπριακή βουλή προκάλεσε δυσφορία σε όλα τα κόμματα της κεντρικής πολιτικής σκηνής. Η μετέπειτα στήριξη των κομμάτων και της ΚΔ στο ουκρανικό κράτος χωρίς συμβολικά ανταλλάγματα υπήρξε μια άτυπη παραδοχή της υπάρχουσας γεωπολιτικής ιεραρχίας και της αδυναμίας της ΚΔ να αντλήσει πολιτικό κέρδος από τον πόλεμο στην Ουκρανία.

Όσο μικρό και “κακόμοιρο” και αν παρουσιάζεται ένα κράτος, συμμετέχει στο διεθνές σύστημα και προωθεί τα δικά του συμφέροντα. Στην παγκόσμια διακρατική ιεραρχία, κάθε κράτος διεκδικεί μέσα από διάφορες πολιτικές συνεργασίες και ανταγωνισμούς με άλλα κράτη, μεγαλύτερο μερίδιο της παγκόσμιας υπεραξίας και καλύτερες συνθήκες στους όρους που διεξάγεται η συσσώρευση κεφαλαίου στο εσωτερικό του. Το ελληνοκυπριακό κράτος (ΚΔ) δεν εξαιρείται από αυτό τον κανόνα. Πρώτο του μέλημα είναι να εξασφαλίσει την κοινωνική και ταξική ειρήνη, την εθνική ενότητα, την ιδεολογία του ατομικισμού και της ανάπτυξης και ένα πρόσφορο έδαφος για επενδύσεις και θέσεις εργασίας βασισμένα σε μια παραγωγική συγκρότηση που να μπορεί να αυξάνει συνεχώς το Κεφαλαίο. Οι στρατιωτικές και διπλωματικές συνεργασίες και συγκρούσεις που η ΚΔ επιλέγει να ακολουθήσει, είναι με βάση τα μακροπρόθεσμα

συμφέροντα του ελληνοκυπριακού καπιταλιστικού κοινωνικού σχηματισμού τα οποία προσπαθεί να υπερασπιστεί. Η συμμετοχή της ΚΔ στον πόλεμο με τις κυρώσεις δεν είναι ούτε ο πρώτος, ούτε ο τελευταίος πόλεμος στον οποίο έχει (έμμεση) συμμετοχή. Το ελληνοκυπριακό κράτος συμμετέχει και παίρνει θέση υπέρ ή κατά διάφορων διακρατικών συγκρούσεων με διάφορους τρόπους (κυρώσεις, κοινές στρατιωτικές ασκήσεις, παροχή εδάφους για στρατιωτικές επιχειρήσεις κτ) και αυτή η πολιτική δεν εξαρτάται από εξωτερικούς αλλά κυρίως από εσωτερικούς παράγοντες.

Τέλος, ο πόλεμος και τα φαντασιακά του μας επηρεάζουν άμεσα για ευνότους λόγους. Έχουμε το παρελθόν, την ανάδυση των εθνικισμών, τις εθνοτικές συγκρούσεις, τις στρατιωτικές παρεμβάσεις Ελλάδας-Τουρκίας και τον πόλεμο του 74, με το κυπριακό πρόβλημα που παραμένει άλυτο. Έχουμε το παρόν, τους διαχωρισμούς που δημιουργήθηκαν εντός του προλεταριάτου σε τούρκους, ελληνίδες, ε/κ, τ/κ, και το αδιέξοδο και σε θεσμικό και σε κοινωνικό επίπεδο. Έχουμε το μέλλον, αφού το ενδεχόμενο ενός ελληνοτουρκικού ή ελληνοκυπριακοτουρκικού καλύτερα, πολέμου, αιωρείται μόνιμα σαν ενδεχόμενο, πόσο μάλλον σε μια εποχή γεωπολιτικής αστάθειας και συρράξεων σε ευρωπαϊκό έδαφος. Ένα κομμάτι του ε/κ κράτους και κεφαλαίου, αν και μειοψηφικό, παραμένει σε σκληρές εθνικιστικές γραμμές, πολιτικές εξοπλισμών και διακρατικές συμμαχίες με αποτρεπτική ισχύ.

ΟΙ ΚΥΡΙΑΡΧΕΣ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ ΚΑΙ Η ΣΤΑΣΗ ΤΟΥ «ΧΩΡΟΥ»

Αναφέραμε την σύσσωμη δυσφορία των κομμάτων για την μη καταδίκη της τουρκικής εισβολής από Ζελένκσι σε παρέμβαση στη βουλή, Απρίλη 2022. Αναφέρουμε συνοπτικά τη στάση που κράτησαν τα κόμματα.

Το ΔΗΣΥ, συντασσόταν ξεκάθαρα σε μια "pro-ukraine" πολιτική γραμμή. Συμπορεύτηκε από την πρώτη στιγμή με την πολιτική θέση της ΕΕ υπέρ της Ουκρανίας και στήριξε ακόμα και την αποστολή στρατιωτικού εξοπλισμού. Το ΑΚΕΛ καταδίκασε την ρωσική εισβολή αλλά καταδίκασε και τις ενέργειες του ΝΑΤΟ και την δημιουργία έντασης στην περιοχή. Διαδήλωσε επίσης -μέσω οργάνωσης δορυφόρου- κατά του πολέμου και του ΝΑΤΟ. Δεν παραβρέθηκε στην διαδικτυακή παρέμβαση του Ζελένκσι στη βουλή λόγω του ότι δόθηκε ο λόγος σε μέλος του Αζόφ στην ελληνική βουλή 2 μέρες νωρίτερα. Το ΕΛΑΜ απο την άλλη, καταδίκασε την ρωσική εισβολή, αλλά προσπάθησε να προωθήσει όσο παραπάνω μπορούσε τον αντιτουρκισμό, συνδέοντας την συνεχώς με την τουρκική εισβολή στην Κύπρο, βάζοντας ταυτόχρονα στο τραπέζι την ανησυχία του για την οικονομία της ΚΔ μέσω της πολιτικής των κυρώσεων προς την Ρωσία.

Τα υπόλοιπα κόμματα της ελληνοκυπριακής βουλής κινήθηκαν σε παρομοιο μοτίβο καταδίκης της ρωσικής εισβολής με διαφορες ανησυχίες ως προς την στήριξη στην Ουκρανία και εν τέλει στον πόλεμο. Μετα το ποιηματάκι για το καθήκον μας ως ε/κ και ευρωπαίοι να καταδικάσουμε την Ρωσία, κάθε κόμμα συμπλήρωνε με τις επί μέρους ανησυχίες του. Το ΔΗΚΟ έβαλε το θέμα της στρατηγικής αυτονομίας της ΕΕ σε άμυνα/

ενέργεια, οι Οικολόγοι τον φόβο πυρηνικού πολέμου, η ΕΔΕΚ την ανησυχία για τις επιπτώσεις των κυρώσεων, η ΔΗΠΑ παρόμοιες μαλακίες κοκ.

Όσον αφορά την εξωκοινοβουλευτική αριστερά και τον αντιεξουσιαστικό χώρο στον οποίο κινούμαστε, υπήρξαν κάποιες φωνές, ή μουρμουρητά θα λέγαμε, υπέρ της Ρωσίας, οι οποίες φωνές φλέρταραν με την σοσιαλιστική αφήγηση των λαϊκών δημοκρατιών στα ανατολικά της Ουκρανίας. Παρά το γεγονός ότι αυτή η τάση εκφράστηκε κυρίως κατά του «δυτικού ιμπεριαλιστικού μπλόκ ΗΠΑ/ΕΕ/ΝΑΤΟ» και όχι ανοικτά υπέρ της Ρωσίας, σε αυτές τις φωνές υπήρχε έντονο φιλορωσικό αίσθημα.

Από την άλλη είδαμε πολλά αντανακλαστικά υπέρ της Ουκρανίας, με σημαίες, δηλώσεις, δημοσιεύματα στα σόσιαλ και στα παραδοσιακά μίντια. Ο χώρος προσπάθησε να διαχωρίσει την θέση του από το καθεστώς Ζελένσκι και τους ναζί και η όποια στήριξη αφορούσε τον ουκρανικό λαό. Ένα κομμάτι του χώρου υιοθέτησε αυτή τη λογική, παρουσιάζοντας τις ομάδες ουκρανών αναρχικών που συντάχθηκαν με το ουκρανικό κράτος σαν ήρωες/μάρτυρες. Τέλος είδαμε και διάφορες παραλλαγές της καταδίκης και των 2 πλευρών. Αυτή η τάση κεντροβαρούσε είτε με ένα αφηρημένο πασιφισμό (ειρήνη μεταξύ των λαών) είτε με μια εκδοχή του αντι-ιμπεριαλισμού που θεωρούσε ιμπεριαλιστικά και τα δυο στρατόπεδα.

ΜΙΑ ΑΝΤΕΘΝΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΚΗ ΟΠΤΙΚΗ ΠΑΝΩ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ

Στόχος της εκδήλωσης για μας είναι να δούμε τον πόλεμο στην Ουκρανία μέσα από μια θεωρητική οπτική που βάζει στο επίκεντρο τις κοινωνικές αντιθέσεις. Θεωρούμε σημαντικό να συνεισφέρουμε στη δημιουργία και την εδραίωση μιας οπτικής που στέκεται κριτικά ενάντια στις κυρίαρχες γεωπολιτικές, εθνικές και αντι-ιμπεριαλιστικές αναλύσεις, οι οποίες εθνικοποιούν το φαινόμενο του πολέμου και το αποσυνδέουν από τις αντιφάσεις του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, του αστικού κράτους, την ταξική πάλη και τον ρόλο των κοινωνικών κινημάτων.

Οι ανθρωπολόγοι λένε πως εξετάζοντας άλλες κοινωνίες, μαθαίνεις πράγματα και για τη δική σου. Ξεκινήσαμε το πρότζεκτ της λέσχης κινηματικού αναστοχασμού σε μια περίοδο κινηματικής υποχώρησης και πολλαπλασιασμού των μεσολαβήσεων, σαν μια προσπάθεια αυτοκριτικής και ανάγνωσης της συγκυρίας. Μπορεί ο πόλεμος στην Ουκρανία να φαίνεται μακριά, και γεωγραφικά και πολιτικά, αλλά για μας είναι μια καλή ευκαιρία να συζητήσουμε ζητήματα που μας επηρεάζουν άμεσα: κοινωνικά κινήματα, εθνικισμός, πόλεμος. Και εξετάζοντάς τα στο πλαίσιο ενός πολύ διαφορετικού κοινωνικού σχηματισμού, μπορούμε να αντλήσουμε και συμπεράσματα για το πώς εκφράζονται σε κυπριακό έδαφος.

ΕΝΑΣ ΕΜΦΥΛΙΟΣ ΜΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΕΣ ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ

[2008-2012.com]

Στα μέσα Αυγούστου 2022, περίπου έξι μήνες μετά την εισβολή των ρωσικών στρατευμάτων, ο πρόεδρος της Ουκρανίας Ζελένσκι έδωσε μια συνέντευξη στην εφημερίδα *Washington Post*, η οποία παραμένει αντικείμενο αναφοράς ως σήμερα¹. Αν επιλέγουμε να εστιάσουμε στα λεγόμενά του τώρα, αρχές Μαΐου 2023, είναι γιατί, πέρα από την αυτονόητη προπαγανδιστική λειτουργία τους, μας προσφέρουν μια κρίσιμη οπτική για τον πόλεμο στην Ουκρανία: μια οπτική που, κατά τη διεξαγωγή ενός πολέμου, αποδίδει πρωταρχική σημασία στους συσχετισμούς εντός του εθνικού καπιταλιστικού κοινωνικού σχηματισμού, που αναγνωρίζει τη διαρκή ανάγκη για διαφύλαξη της κοινωνικής συνοχής και της ενότητας του κράτους *και δεν τη θεωρεί εκ των προτέρων δεδομένη*.

Είμαστε σίγουροι ότι, παρά την αναμφίβολη διαφορά μεγέθους, το ίδιο συμβαίνει και στην περίπτωση του ρωσικού κράτους· και εκεί, ο πόλεμος διεξάγεται λαμβάνοντας υπόψη, πρώτα και κύρια, τους εσωτερικούς συσχετισμούς². Αναπόφευκτα, για λόγους γλωσσικής ανεπάρκειας αλλά και δυσκολίας στην ανεύρεση σχετικών στοιχείων, θα εστιάσουμε περισσότερο στην ουκρανική περίπτωση, η οποία έτσι κι αλλιώς είναι πιο κοντά στις δικές μας συνθήκες ζωής λόγω του εντονότατου φιλοδυτικού προσανατολισμού του πληθυσμού που διεξάγει τον σημερινό πόλεμο.

01 Ο ΧΡΟΝΟΣ ΕΧΕΙ ΣΗΜΑΣΙΑ

Η χρονική επιλογή της έναρξης του πολέμου απασχολεί τον Ζελένσκι, όπως θα έπρεπε να απασχολεί κι εμάς: η ιστορία δεν ξεκινάει στις 24 Φεβρουαρίου 2022, άσχετα τι μπορεί να υποστηρίζει η κολοσσιαίων διαστάσεων δυτική προπαγάνδα εδώ και πάνω από έναν χρόνο. Στην αφήγηση του, εμφανίζονται δύο κεντρικές ημερομηνίες: το 2014 και το 1991. Η δεύτερη αποτελεί τη χρονολογία της επίσημης ανακήρυξης της Ουκρανίας ως ανεξαρτήτου κράτους μετά την πτώση του ανατολικού μπλοκ και την κατάρρευση της ΕΣΣΔ. Η πρώτη, περισσότερο κοντά σε εμάς, είναι η χρονολογία της βίαιης αλλαγής καθεστώτος στην Ουκρανία μετά το κίνημα του Μαϊντάν την περίοδο 2013-2014. Αυτή η περίοδος ολοκληρώνεται με την προσάρτηση της Κριμαίας από τη Ρωσία και την αρχή

---

1 *An interview with Ukrainian President Volodymyr Zelensky*, από το [washingtonpost.com](https://www.washingtonpost.com).

2 Προς αυτή την κατεύθυνση μπορεί να ερμηνευθεί, για παράδειγμα, η πρόσφατη επικύρωση του νέου δόγματος εξωτερικής πολιτικής εκ μέρους του ρωσικού κράτους. Όπως αναλύει ο Gilbert Doctorow στο ενδιαφέρον άρθρο του με τίτλο *Russia's New Foreign Relations Concept will usher in a fundamental change in the balance of its domestic politics*, το οποίο μπορεί να βρεθεί στο [gilbertdoctorow.com](https://www.gilbertdoctorow.com), η υιοθέτηση αντιποικιακής φρασεολογίας και η έμφαση στον λεγόμενο τρίτο κόσμο δεν μπορεί να ιδωθεί ανεξάρτητα από την ιδεολογία που σπονσοράρει το Κομμουνιστικό Κόμμα της Ρωσικής Ομοσπονδίας του Gennady Zyuganov, βασικός ανταγωνιστής του Πούτιν εδώ και χρόνια. Παρεμπιπτόντως, το κομμουνιστικό κόμμα, με 20% στις τελευταίες ομοσπονδιακές εκλογές και με μεγάλη απήχηση στους νοσταλγούς του σοβιετικού καθεστώτος, έχει ήδη δηλώσει ότι για λόγους εθνικής ενότητας δεν θα κατεβάσει υποψήφιο στις επερχόμενες προεδρικές εκλογές το 2024.

του παρατεταμένου πολέμου χαμηλής έντασης στο Ντονμπάς, ο οποίος επί της ουσίας, μετά την τετραετία έντονων συγκρούσεων 2014-2018, δεν σταμάτησε ποτέ. Είναι στις μέρες μας που αποκτά μια νέα, ποιοτικά αναβαθμισμένη, διάσταση εξελισσόμενη σε μια σύγχρονη αντιπαράθεση πλανητικού επιπέδου σε ουκρανικό έδαφος.

Πριν ξεκινήσουμε να μιλάμε πιο συγκεκριμένα για αυτόν τον πόλεμο, χρειάζεται να τονίσουμε ένα βασικό χαρακτηριστικό του από κινηματική σκοπιά: δεν μπορεί να προσδεθεί σε αυτόν τον πόλεμο καμιά δήθεν «θητικότητα» από επαναστατική σκοπιά, να ανευρεθεί εκεί κάποιο πρότυπο πειραματισμού μιας νέας σοσιαλιστικής κοινωνίας όπως π.χ. στην περίπτωση των Κούρδων της Ροζάβα. Αυτό συμβαίνει, γιατί το ίδιο το κίνημα που οδήγησε στο σημερινό πόλεμο, το κίνημα του Μαϊντάν αλλά και το δίδυμο του κίνημα του αντι-Μαϊντάν στις ανατολικές επαρχίες της χώρας, *δεν έθεσε κάποια ζητήματα που να δείχνουν πέρα από την υπάρχουσα καπιταλιστική κοινωνία*. Φυσικά, όσοι τότε μίλησαν για την «οικοδόμηση του σοσιαλισμού στο Ντονμπάς» παραδέχονται σήμερα ότι έκαναν λάθος, δεν μας λένε όμως γιατί συνέβη αυτό. Από την πλευρά μας, είναι σημαντικό να επαναλάβουμε ότι το πρόβλημα εντοπίζεται στην ίδια τη θεωρία του ιμπεριαλισμού· *πρόκειται για εσωτερικό σφάλμα της θεωρίας*, γιατί αντιμετωπίζει τα κράτη ως αδιαφανείς πολιτικοστρατιωτικούς μηχανισμούς, αδιαπέραστους από τις κοινωνικές σχέσεις και εντάσεις, και υποβιβάζει τα κοινωνικά κινήματα σε απλά εξαρτήματα κρατικών πολιτικών, οι οποίες πολλές φορές σχεδιάζονται εκτός των συνόρων της ίδιας της χώρας στην οποία αυτά τα κινήματα εμφανίζονται.

Ο Ζελένσκι στη συνέντευξη του θα αναφερθεί αρκετές φορές στην ακατάσχετη διάθεση των ουκρανών να πολεμήσουν απέναντι στους ρώσους, κάτι που επαληθεύτηκε πλήρως από τα γεγονότα ως σήμερα και αποτέλεσε τον πραγματικά απρόβλεπτο παράγοντα του πολέμου· ο ουκρανικός εθνικισμός, ή καλύτερα «η εθνική πολιτικοποίηση των ουκρανικών μαζών» πραγματικά καθοδηγεί τη διάρκεια του πολέμου. Μόνο δευτερευόντως έχουν σημασία οι μεγάλες ποσότητες όπλων που έχουν σταλεί στο μέτωπο· κάτι τέτοιο δεν θα είχε νόημα, εάν δεν υπήρχε σταθερή διάθεση των ανθρώπων να πολεμήσουν και να πεθάνουν μαζικά για το υπό διαμόρφωση ουκρανικό έθνος, τουλάχιστον ως αυτή τη χρονική στιγμή. Υπ' αυτή την έννοια, δεν είναι τυχαίο ότι ο Ζελένσκι αποφεύγει να αναφερθεί στο κίνημα του 2014: η σχετική αυτονομία των λεγόμενων «λαϊκών μαζών» που εκδηλώθηκε τότε υπήρξε καθοριστική για τη διεξαγωγή του τωρινού πολέμου στα πρώτα του στάδια, αλλά τα πράγματα πρέπει να αλλάξουν: στο εξής, όπως πάντα και παντού, οι «λαϊκές μάζες» πρέπει να αποτελούν αντικείμενο διαχείρισης και να καθοδηγούνται αποτελεσματικά από το κράτος για να είναι το τελευταίο άξιο του ονόματός του. Και αν αυτό βρίσκεται υπό διαμόρφωση, όπως το ουκρανικό, και άρα αντικειμενικά σε κατάσταση αδυναμίας, η διαχείριση του πληθυσμού γίνεται από κοινού με τους συλλογικούς συμμάχους του.

Επιπλέον, ο ουκρανός πρόεδρος υπαινίσσεται ότι ο πόλεμος με τους ρώσους μπορεί να έχει ξεκινήσει και εκατοντάδες χρόνια πριν. Αυτή η τοποθέτηση αποτελεί κομμάτι της ευρύτερης ανάγκης συγκρότησης μιας αποδεκτής εθνικής αφήγησης εντός ενός καπιταλιστικού κοινωνικού σχηματισμού που βρίσκεται σε *κρίση εθνικής ολοκλήρωσης*· κρίση, η οποία εδώ και τριάντα χρόνια τουλάχιστον δεν έχει επιλυθεί. Στην αδυναμία

επίλυσης αυτής της κρίσης, το σημαντικότερο ρόλο έχει παίξει η εξέλιξη της ταξικής πάλης και ο ενδοκαπιταλιστικός ανταγωνισμός εντός της Ουκρανίας. Μια τέτοια προσέγγιση, ωστόσο, χρειάζεται να συμπληρωθεί και από την ευρύτερη εικόνα.

Στην ομιλία του ο Πούτιν³, τρεις μέρες πριν την εισβολή, θα αναπτύξει διεξοδικά την κυρίαρχη αφήγηση του καθεστώτος για το ουκρανικό ζήτημα. Εξ όσων γνωρίζουμε, είναι ο μόνος ο οποίος θα αποδώσει στις αιτίες της αντιπαράθεσης το βάθος που τους αντιστοιχεί ανατρέχοντας στον τρόπο με τον οποίο οικοδομήθηκε η ίδια η ΕΣΣΔ. Εντελώς δηλωτικά, θα ασκήσει κριτική ακόμα και στον ίδιο τον Λένιν και στον τρόπο με τον οποίο εισηγήθηκε και εφαρμόσε το λεγόμενο «δικαίωμα αυτοδιάθεσης των λαών»:

Αλλά τώρα θέλω να δώσω ιδιαίτερη προσοχή στην αρχική περίοδο της δημιουργίας της ΕΣΣΔ. Νομίζω ότι είναι πολύ σημαντικό για εμάς. Θα πρέπει, όπως λένε, να ξεκινήσουμε από μακριά... Να σας θυμίσω ότι μετά την Οκτωβριανή Επανάσταση του 1917 και τον εμφύλιο πόλεμο που ακολούθησε, οι Μπολσεβίκοι άρχισαν να οικοδομούν ένα νέο κράτος, αν και υπήρχαν πολλές διαφωνίες μεταξύ τους. Ο Στάλιν, ο οποίος το 1922 κατείχε τα αξιώματα του Γενικού Γραμματέα της Κεντρικής Επιτροπής του RCP(b) και του Λαϊκού Κομισάριου για τις Εθνικότητες, πρότεινε να οικοδομηθεί η χώρα με βάση τις αρχές της αυτονομίας, δηλαδή να δοθούν στις δημοκρατίες -τις μελλοντικές διοικητικές-εδαφικές μονάδες- ευρείες εξουσίες καθώς εντάσσονταν στο ενιαίο κράτος... Ο Λένιν επέκρινε αυτό το σχέδιο και πρότεινε να γίνουν παραχωρήσεις στους εθνικιστές, όπως τους αποκαλούσε τότε - τους «ανεξάρτητους». Οι ιδέες του Λένιν για μια ουσιαστικά συνομοσπονδιακή κρατική δομή και το δικαίωμα των εθνών στην αυτοδιάθεση μέχρι την απόσχιση αποτέλεσαν τη βάση του σοβιετικού κράτους: αρχικά, το 1922, κατοχυρώθηκαν στη Διακήρυξη για την Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών και στη συνέχεια, μετά το θάνατο του Λένιν, στο Σύνταγμα της ΕΣΣΔ του 1924... Επιστρέφοντας στην ιστορία του θέματος, θα επαναλάβω ότι το 1922 σχηματίστηκε η ΕΣΣΔ στο έδαφος της πρώην Ρωσικής Αυτοκρατορίας. Αλλά η ίδια η ζωή έδειξε αμέσως ότι ήταν απλώς αδύνατο να διατηρηθεί μια τόσο μεγάλη και πολύπλοκη επικράτεια, ούτε να κυβερνηθεί με βάση τις άμορφες, de facto συνομοσπονδιακές αρχές που προτάθηκαν. Είχαν χάσει εντελώς την επαφή με την πραγματικότητα και την ιστορική παράδοση.

Εμείς από την πλευρά μας, σε αντίθεση με τον στρουθοκαμηλισμό της αριστεράς, χρειάζεται να μιλήσουμε καθαρά για τα διακυβεύματα της περιόδου και να αποδεχθούμε ότι η κριτική πρέπει να φτάσει ως εκεί που πρέπει: στην ίδια την έννοια για την πραγματικότητα του έθνους, η οποία μπορεί να πάρει και τη μορφή ενός αντιφατικού συγκρουσιακού κινήματος.

---

³ Address by the President of the Russian Federation, από το kremlin.ru. Ας αναφερθεί εδώ ότι το ρωσικό κράτος προετοιμάζεται πολλά χρόνια για αυτόν τον πόλεμο, έχοντας αναπτύξει τη δική του ιδιαίτερη πολεμική οικονομία, με το πλήρες νόημα της λέξης. Περισσότερες πληροφορίες επί' αυτού μπορούν να αντληθούν από το ενδιαφέρον βιβλίο του David Teurtrie, *Russie: Le retour de la puissance*, Armand Colin, 2021.

02 ΤΟ ΠΑΡΕΛΘΟΝ ΩΣ ΠΑΡΟΝ

Ενάντια στην κυρίαρχη αφήγηση, η οποία θέλει τη ρωσική εισβολή να αποτελεί το σημείο μηδέν της ιστορίας, είναι σημαντικό να αφηγηθούμε την τωρινή στιγμή, το παρόν, ως *διαμορφωμένο παρόν*, ως προϊόν της ιστορίας του κοινωνικού ανταγωνισμού. Ακόμα και όταν οι αγώνες των προλετάριων πτωτών, η συνοχή του καθεστώτος περνάει αναπόφευκτα από την ενσωμάτωση των προσδοκιών τους, ακόμα και εν μέρει. Για αυτό και έχει σημασία να διατρέξουμε, έστω και συνοπτικά, την πρόσφατη ουκρανική ιστορία, αναδεικνύοντας όψεις της ταξικής πάλης που τη συγκρότησε.

Είμαστε της γνώμης ότι κανένας δεν μπορεί να το κάνει αυτό καλύτερα από τους ίδιους τους προλετάριους που έζησαν στο ανατολικό μπλοκ. Για αυτό και παρακάτω παραθέτουμε ένα εκτενές απόσπασμα από ένα σλοβακικό κείμενο⁴ που έστω και έμμεσα δίνει μια καλή εικόνα της περιόδου 1991-2014:

Η Ουκρανία ανεξαρτητοποιήθηκε το 1991 μετά από δημοψήφισμα στο οποίο πάνω από το 90% των ψηφοφόρων ψήφισαν υπέρ. Μέχρι το 2014, η Ρωσία αποδέχθηκε αυτό το αποτέλεσμα και αναγνώρισε την ύπαρξη της Ουκρανίας σε ένα είδος καθεστώτος «περιορισμένης κυριαρχίας». Η Ουκρανία συνδέεται με τον μεγάλο της γείτονα μέσω οικονομικών σχέσεων και η Ρωσία ήταν σε θέση να χρησιμοποιήσει τους τοπικούς πελάτες της για να επηρεάσει την εσωτερική πολιτική ανάπτυξη. Η τελευταία υπήρξε επί μακρόν ταραχώδης. Η περίοδος της οικονομικής μετάβασης κατά την οποία η Ουκρανία ακολούθησε, σε κάποιο βαθμό, τις συνταγές του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ) και της Παγκόσμιας Τράπεζας, δημιούργησε γρήγορα μια νέα καπιταλιστική τάξη. Στην αρχή αποτελούνταν κυρίως από τους «κόκκινους διευθυντές» (δηλαδή τα στελέχη του σταλινικού καθεστώτος) και αργότερα από ευρύτερα στρώματα –από τις τάξεις της τεχνικής διανοήσης, διάφορα τμήματα του κρατικού μηχανισμού και του υποκόσμου. Η δεκαετία του 1990 ήταν ένα πραγματικό Ελντοράντο για αυτή την τάξη, αν και συχνά αρκετά επικίνδυνη για τα μεμονωμένα μέλη της... Εν τω μεταξύ, το πραγματικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ουκρανίας μειωνόταν σταθερά –μέχρι το 2000. Το μέσο προσδόκιμο ζωής μειώθηκε από 70,5 έτη (το 1989) σε 67,7 έτη. Η μη καταβολή μισθών, η εργασία στην παραοικονομία και η μείωση της αγοραστικής δύναμης είχαν γίνει καθημερινή πραγματικότητα για την ουκρανική εργατική τάξη. Παρόλο που οι πολυάριθμες απεργίες, πορείες, απεργίες πείνας και αποκλεισμοί είχαν κάποιες τοπικές επιτυχίες (π.χ. πληρωμή καθυστερούμενων μισθών, αναβολή της ιδιωτικοποίησης κ.λπ.), δεν κατάφεραν να αλλάξουν τη γενική πορεία των γεγονότων ή να δημιουργήσουν ένα ευρύτερο κίνημα...

Μέχρι στιγμής, η ιστορία δεν διαφέρει πολύ από εκείνη της Ρωσίας. Ωστόσο, ο συγκεντρωτισμός και η εξυγίανση που εφάρμοσε ο Πούτιν μετά την

---

4 *The tragedy of the Ukrainian working class*, από το karmina.red.

ασιατική οικονομική κρίση και την κατάρρευση του ρουβλίου (1997-98) δεν συνέβη ποτέ στην Ουκρανία. Ο Πούτιν εθνικοποίησε σταδιακά ορισμένες ενεργειακές εταιρείες, δημιούργησε μια «κάθετη εξουσία», η ραχοκοκαλιά της οποίας αποτελούνταν από στελέχη των υπηρεσιών ασφαλείας και διάφορους προσωπικούς φίλους, και υπέταξε τους ολιγάρχες σε αυτή τη δομή. Οι ολιγάρχες εποπτεύουν έκτοτε τη διανομή του ενοικίου, κυρίως από την εξόρυξη ορυκτών καυσίμων. Η ουκρανική καπιταλιστική τάξη, από την άλλη πλευρά, παρέμεινε διαιρεμένη σε ανταγωνιστικές «φατρίες» που συνδέονται με συγκεκριμένους οικονομικούς τομείς και γεωγραφικές περιοχές. Η αντιπαλότητα μεταξύ αυτών των φατριών του ουκρανικού κεφαλαίου είναι η ρίζα της πολιτικής αστάθειας.

Τα πολλά πολιτικά κινήματα διαμαρτυρίας, τα οποία συχνά εξέφραζαν επίσης κοινωνικά αιτήματα και αιτήματα πρόνοιας, συνυπήρχαν πάντα σε ένα πολιτικό σχέδιο μιας από τις ομάδες –είτε από την αρχή είτε σταδιακά. Οι διαδηλώσεις «Ουκρανία χωρίς Κούτσμα» (2001-2002) και «Εγέρσου, Ουκρανία» (2002-2003) στρέφονταν κατά του προέδρου Λεονίντ Κούτσμα, ο οποίος είχε εμπλακεί σε διάφορα σκάνδαλα, συμπεριλαμβανομένης της δολοφονίας ενός δημοσιογράφου. Η «Πορτοκαλί Επανάσταση» (2004-2005) ήταν μια απάντηση στην εκλογική απάτη του Βίκτορ Γιανουκόβιτς, τότε πρωθυπουργού και υποψήφιου προέδρου, και στην ύποπτη ιδιωτικοποίηση της μεγαλύτερης χαλυβουργίας της Ουκρανίας στο Kryvyi Rih... Το κίνημα «Ξεσπώσου, Ουκρανία!» (2013) αντιτάχθηκε στον πρόεδρο Γιανουκόβιτς και στις προσπάθειές του να εδραιώσει την εξουσία. Τέλος, το κίνημα Euromaidan (2014) ήταν μια αντίδραση στην απόφασή του να μην υπογράψει τη συμφωνία σύνδεσης με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα πιο επιτυχημένα από αυτά τα κινήματα, η Πορτοκαλί Επανάσταση και το Euromaidan, μπορεί να οδήγησαν σε αλλαγή της πολιτικής ηγεσίας, αλλά δεν υπονόμισαν σημαντικά τη θέση των φατριών, πόσο μάλλον το σύστημα των φατριών ως τέτοιο. Στο τέλος, έγιναν ένα μέσο για να έρθει στην εξουσία μια άλλη παράταξη της εθνικής επιχειρηματικής τάξης.

03 ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΩΣ ΑΦΕΤΗΡΙΑ ΠΟΛΕΜΟΥ

Το κίνημα του Μαϊντάν (ή Euromaidan), από το όνομα της πλατείας στο Κίεβο όπου πραγματοποιούνταν οι μεγαλύτερες συγκεντρώσεις διαμαρτυρίας, ήταν τόσο έντονο που διεύρυνε και βάθυνε τις διαιρέσεις εντός του υπό διαμόρφωση ουκρανικού καπιταλιστικού κοινωνικού σχηματισμού. Αν έχει σημασία να το διακρίνουμε από όλα τα κινήματα των πλατειών εκείνης της περιόδου είναι τόσο επειδή πέτυχε σε μεγάλο βαθμό τους στόχους του –ανατροπή προέδρου και διενέργεια εκλογών με στόχο την ένταξη στην Ευρωπαϊκή Ένωση– όσο και επειδή δεν μπορεί να ενταχθεί σε μια κυρίαρχη αριστερή αφήγηση περί «αγανακτισμένων», ακριβώς λόγω του ότι ο αντικαθεστωτικός χαρακτήρας του εκφράστηκε ιδεολογικά στα δεξιά, έως πολύ δεξιά, του (δυτικοευρωπαϊκού) πολιτικού φάσματος. Με άλλα λόγια, ενδεχομένως μέχρι τις μέρες μας, η κυρίαρχη αριστερή αντιφασιστική αφήγηση δεν αναγνωρίζει τον χαρακτήρα «εθνικής αναγέννησης» του κινήματος ως φορέα έκφρασης των

προσδοκίων των συμμετεχόντων για μια καλύτερη ζωή και προτιμά να θάβει όλα τα παραπάνω υπό τον ανακριβή όρο του «πραξικοπήματος».

Η μετατροπή του Μαϊντάν σε σύγκρουση με εμφύλια χαρακτηριστικά εκδηλώθηκε σχετικά γρήγορα με την εμφάνιση ενός εκτεταμένου αντι-κινήματος στα ανατολικά της χώρας. Ένα σύνθετο απόσπασμα από μια παλιότερη έκδοσή μας⁵ παραμένει ίσως χρήσιμο:

Καθώς τα γεγονότα κάνουν τον κύκλο τους, ήρθε η ώρα μάλλον να επεκτείνουμε τη σκέψη μας στα γεγονότα που προκάλεσαν το διπλό κίνημα του Μαϊντάν-Αντιμαϊντάν στην ουκρανία την περίοδο 2013-14. Το Αντιμαϊντάν ήταν το μαζικό κίνημα της ανατολικής ουκρανίας, το οποίο ξεκίνησε άμεσα μετά την ανατροπή του τότε ρωσόφιλου προέδρου στα τέλη φεβρουαρίου του 2014, ενώ είχαν προηγηθεί πολλές βδομάδες αντικαθεστωτικών διαδηλώσεων στην πλατεία Μαϊντάν του Κίεβου.

Το Αντιμαϊντάν πέρασε μη διαδοχικά στάδια εξέλιξης και ανέπτυξε μια δυναμική σε όλη τη νοτιοανατολική ουκρανία. Αναπτύχθηκε κυρίως στις πόλεις του Χάρκοβο, της Οδησσού, στην περιοχή της Κριμαίας και στις ακραία ανατολικές επαρχίες, τη λεγόμενη περιοχή του Ντόνμπας. Ανέπτυξε την πιο έντονη δυναμική του κυρίως στην περιοχή του Ντόνμπας και του Χάρκοβο, αν και με εντελώς διαφορετικά χαρακτηριστικά. Αντίστοιχα, το Μαϊντάν, αν και αρχικά αφορούσε σχεδόν στο σύνολο της χώρας, είχε μεγαλύτερη υποστήριξη από τις κεντρικές και δυτικές περιοχές. Και τα δύο κινήματα ανέδειξαν τις κοινωνικές/ταξικές αντιφάσεις εσωτερικά της ουκρανίας που πυροδότησαν την κρίση, συνδέοντας τα κίνητρα και την ουσία των διαδηλώσεων με την ευρύτερη δυναμική του καπιταλισμού και της κρίσης του. Αυτό που προέκυψε από την ευρύτερη ουκρανική κρίση είναι μια αμφότερα εθνοποιοτική διαδικασία. Αυτή η διαδικασία αποτέλεσε μια ακραία «πρότυπη» εκδοχή της «εθνικής και πατριωτικής δυναμικής» που ενυπήρχε σε όλα σχεδόν τα κινήματα των πλατειών εκείνη την περίοδο, ως μορφές αντίστασης στην αναδιάρθρωση του εθνικού κράτους. Στο Μαϊντάν, προφανώς, το κοινωνικό φαντασιακό οριζόταν από τις δυτικές αξίες που αναγνωρίζονταν ως αξίες ατομικής και κοινωνικής ανατίμησης: κατανάλωση, δημοκρατία, «ίσες ευκαιρίες», «δικαιώματα», ό,τι ορίζει δηλαδή το φιλελεύθερο μοντέλο, ό,τι στερεοτυπικά αποτυπώνει η γαλάζια σημαία με τα χρυσά αστεράκια της ευρωπαϊκής ένωσης... Το όριο της κοινωνικής διαμαρτυρίας στο Μαϊντάν ήταν αυτό και από νωρίς φάνηκε η ανυπαρξία οποιασδήποτε άλλης δυνατότητας. Αντιστικτικά με άλλες «πλατείες» το όριο της τέθηκε νωρίς. Για την ακρίβεια, ήταν και αυτό που έδωσε τη δυνατότητα στους ναζί και τους εθνικιστές να ηγεμονεύσουν της κοινωνικής σύγκρουσης. Αυτό το οποίο ακολούθησε ως εθνοποιοτική διαδικασία ήταν μια εκδοχή

---

⁵ Κάτω από εθνοποιοτικές σημαίες, μπορεί να βρεθεί στο 2008-2012.com. Παρόμοια προσέγγιση υιοθετήσαμε και στο Ουκρανία: εκδοχές ενός εμφυλίου πολέμου, εισήγηση του Θεορίτη στο αντιπολεμικό φεστιβάλ Ιωαννίνων, Ιούνιος 2022, η οποία μπορεί να βρεθεί στο thersitis.espin.net.

ένοπλης καπιταλιστικής αναδιάρθρωσης και περιφερειοποίησης στην ευρύτερη περιοχή. Ουσιαστικά, η σύγκρουση ξεκίνησε ως φετιχοποιημένη αντίσταση στην αναδιάρθρωση και έγινε τελικά αμοιβαία μορφή αναδιάρθρωσης δύο καπιταλιστικών σχηματισμών.

Το Μαϊντάν και το Αντιμαϊντάν είχαν ως κοινό πυρήνα τις κοινωνικές σχέσεις που τα παρήγαγαν... Το πρόβλημα ξεκινάει από τη στιγμή που το ουκρανικό κράτος δεν μπορούσε όλα αυτά τα χρόνια να λειτουργήσει σαν συλλογικός καπιταλιστής, διχασμένο ανάμεσα σε δύο αλληλοαποκλειόμενες καπιταλιστικές περιφέρειες με διαφορετική σύνθεση κεφαλαίου, διαφορετική πρόσβαση σε πλουτοπαραγωγικές πηγές, με διαφορετικές ιδεολογικές/κοινωνικές και υλικές προϋποθέσεις. Και ήταν αυτή ακριβώς η αντίφαση που δημιουργούσε την κρίση χρέους της ουκρανίας· κρίση χρέους που όξυνε την εσωτερική κρίση του ουκρανικού κράτους περαιτέρω.

Συνεπώς, αυτά τα υποκείμενα βγήκαν στον δρόμο από κοινού για να υπερασπιστούν, αφενός, τη σχέση που τα συγκροτεί ως αλληλένδετα, για να υπερασπιστούν το προσωπικό τους ταξικό ανήκειν, την ιδιωτική τους σφαίρα και, αφετέρου, την κοινή κοινωνική σχέση που τα συγκροτεί. Αυτό ακριβώς σημαίνει ότι βγήκαν στο δρόμο σαν αστικά υποκείμενα. Κάθε εξέγερση ή κίνηση πραγματοποιείται ως προς τις ιδιαίτερες συνθήκες του κράτους του, δεν είναι δυνατή η κατανόηση κανενός κινήματος χωρίς την εξέταση του κράτους και μιας θεωρίας γι' αυτό. Όταν η ευρύτερη δυναμική της καπιταλιστικής κρίσης, ως (βίαιη) αναδιάρθρωση των καπιταλιστικών σχέσεων και ρόλων, διαλύει αυτές τις σχέσεις για να τις ανασυγκροτήσει –και μάλιστα ειδικά στην ουκρανία προσπαθεί να το κάνει μέσω του ολιγαρχικού κράτους– τότε αυτό βιώνεται ως μείωση των ευκαιριών, «έλλειμμα δημοκρατίας», κρίση διαφθοράς και άλλα τόσο γνωστά συνθήματα από τις απανταχού πλατείες. Τόσο στο Μαϊντάν όσο και στο Αντιμαϊντάν, τα αντιολιγαρχικά συνθήματα, τα συνθήματα ενάντια στη κρίση, στη διαφθορά κ.λπ. ήταν ιδιαίτερα έντονα. Στην ουκρανία, απλά, αυτές οι αντιθέσεις ήταν πολύ πιο έντονες, πολύ πιο ορατές, γι' αυτό και αποτελεί «πρότυπο» εξέτασης αυτής της διαδικασίας. Η ιδιαίτερη αντίφαση του ουκρανικού κράτους, όμως, ο διαχωρισμός του σε ανατολή και δύση, η μακροχρόνια ένταση μεταξύ των δύο περιφερειών και ο αλληλοαποκλειόμενος χαρακτήρας τους έδωσαν και το πρόσθετο χαρακτηριστικό της ουκρανικής σύγκρουσης: την έντονη αντιανατολική ή αντιδυτική διάθεση, πέρα από την αντικυβερνητική διάθεση, την ερμηνεία της κρίσης του ουκρανικού κράτους με όρους εθνικού χαρακτήρα. Και αυτό γιατί το κράτος το ίδιο αποκτούσε «δυτικό» ή «ανατολικό» χαρακτήρα. Τα κινήματα της κρίσης, της κρίσης του έθνους κράτους, τα κινήματα των πολιτών είναι κινήματα που άσχετα με το αν οξύνουν ή όχι της ταξικές αντιφάσεις και σε ποιο βαθμό, αυτό που απαιτούν στο άμεσο οπτικό τους πεδίο είναι η επαναδημιουργία του «ορθολογικού/σωστού καπιταλισμού» και δημιουργούν πάντα τον εαυτό τους, την αντιπαράθεση τους σε σχέση με τα άμεσα «αντιορθολογικά χαρακτηριστικά» του δικού τους κράτους, του «δικού τους» άμεσα βιωμένου καπιταλισμού. Αυτός είναι ο

αδιαμφισβήτητος κοινός πυρήνας της ουκρανικής κρίσης, του Μαϊντάν και του Αντιμαϊντάν, που τα εντάσσει στο ευρύτερο πλαίσιο της κρίσης, αλλά δείχνει και τις ειδικά συγκεκριμένες συνθήκες της κρίσης στην ουκρανική καπιταλιστική πραγματικότητα.

Μετά την ανατροπή του καθεστώτος Γιανουκόβιτς από το κίνημα του Μαϊντάν – σημειωτέον, χωρίς την άμεση εμπλοκή του ουκρανικού στρατού, κάτι που τυπικά μας εμποδίζει να αποκαλέσουμε αυτή την ανατροπή πραξικόπημα, όσο κι αν στηρίχθηκαν οι ένοπλες πολιτοφυλακές της πλατείας από δυτικές δυνάμεις: τίποτα δεν θα μπορούσε να συμβεί χωρίς ένα κίνημα διαρκείας με βαθιές ευρωπαϊκές προσδοκίες– το ουκρανικό κράτος υπολειπόμενη, είναι αδύναμο. Στήνεται ξανά στα πόδια του μέσω της παροχής δυτικής οικονομικής βοήθειας, *αλλά και μέσω των αυτοοργανωμένων δομών του (εθνικού) κινήματος Μαϊντάν*: Ο πόλεμος στην ανατολική Ουκρανία είναι ο βασικός άξονας μέσω του οποίου αποκαθίσταται μια νέα διαλεκτική κράτους-κοινωνίας πολιτών, η οποία εθνικοποιεί πλήρως το ευρύτατο κοινωνικό κίνημα και ανασυγκροτεί σταδιακά το κράτος του⁶. Μπορεί, όμως, ένα κράτος να γίνει το κράτος-του-κινήματος, να ταυτίζεται με τον «λαό» μη μπορώντας να διαχωριστεί από αυτόν;

Για το ζήτημα που μας ενδιαφέρει εδώ ενδεικτική είναι η αλληλεπίδραση μεταξύ αυτοοργανωμένων εθελοντικών δομών και «επίσημου» στρατιωτικού μηχανισμού, η οποία οδήγησε στη διάσωση και τον εκσυγχρονισμό του τελευταίου, πάντα μερικό και βασισμένο στη δυτική οικονομική βοήθεια. Και, από την άλλη, στην ενίσχυση του αυτονομημένου λαϊκού παράγοντα εντός του στρατού με τη μορφή ένοπλων ναζιστικών πολιτοφυλακών, κατόχων ακόμα και βαρέων όπλων. Πρόκειται για την αποκατάσταση μιας ιδιότυπης διαλεκτικής κινήματος και πολέμου, αυτοτροφοδοτούμενης, η οποία δεν θα μπορεί να επιλυθεί παρά μόνο μέσω της σταδιακής κλιμάκωσης της αντιπαράθεσης, πλέον με τον «εξωτερικό» εχθρό. Και αυτονόητα μέσω της μαζικής εξόντωσης των ουκρανών στρατιωτών. Μόνο πρόσφατα αυτή η διαλεκτική αποτέλεσε αντικείμενο ακαδημαϊκών ερευνών⁷ και η οικειοποίηση των πορισμάτων τους έχει από την πλευρά μας το νόημα της:

Στην Ουκρανία, η είσοδος στην ένοπλη σύγκρουση την άνοιξη του 2014 προσέκρουσε στην ανετοιμότητα των εθνικών ενόπλων δυνάμεων. Στο μετεπαναστατικό πλαίσιο, η κινητοποίηση οργανώνεται βάσει αυθόρμητων κινήσεων και στηρίζεται σε δίκτυα πολιτών που βοηθούν τις ένοπλες ομάδες. Παρά τη διαδικασία εθνικοποίησης του στρατιωτικού μηχανισμού, η καθημερινή

---

⁶ Αυτή η διαδικασία δεν είχε ακόμα ολοκληρωθεί τις παραμονές της πρόσφατης ρωσικής εισβολής. Μένει να φανεί ο βαθμός με τον οποίο συνεχίζεται από τότε και στο εξής, αν και υπάρχουν ενδείξεις τόσο προς την κατεύθυνση περαιτέρω αναδιάρθρωσης όσο και προς την κατεύθυνση καταστροφής βασικών λειτουργιών του ουκρανικού κράτους.

⁷ Απόσπασμα από το *Les volontaires dans la formation de l'appareil militaire ukrainien (2014-2018). Des dynamiques d'auto-organisation au retour de l'État [Εθελοντές στη διαμόρφωση του ουκρανικού στρατιωτικού μηχανισμού (2014-2018): από τη δυναμική της αυτοοργάνωσης στην επιστροφή του κράτους]* της Anastasia Fomitschova, *Revue d'études comparatives est-ouest*, 2021, vol. 52 / n1, p. 137-170.

διαχείριση του πολέμου δείχνει την επικράτηση άτυπων λογικών και τη διατήρηση ενός ορισμένου βαθμού αυτοδιαχείρισης των μαχόμενων μονάδων σε αλληλεπίδραση με τα δίκτυα εθελοντών και τις ενώσεις πολιτών. Ωστόσο, η ανάθεση μέρους των λειτουργιών του στρατιωτικού μηχανισμού σε πολιτικούς φορείς δεν μοιάζει με τα φαινόμενα της κλασικής αποφόρτισης, διότι το κράτος παραμένει το πλαίσιο αναφοράς για τους κινητοποιούμενους φορείς. Έτσι, η εμπλοκή των φορέων στην ανάληψη μιας καθεστωτικής λειτουργίας συμμετέχει στη διαμόρφωση ενός στρατιωτικού μηχανισμού, και *a fortiori* του κράτους στον πόλεμο.

04 CRISIS MANAGEMENT?

Το ουκρανικό κράτος, όπως παραδέχεται ο Ζελένσκι στη συνέντευξη του, γνώριζε για τις πολεμικές προετοιμασίες των ρώσων, κυρίως μέσω πληροφοριών των δυτικών συμμάχων του, πολλούς μήνες πριν την εισβολή. Προκειμένου, ωστόσο, να μην καταρρεύσει η ουκρανική οικονομία μέσω ραγδαίας φυγής κεφαλαίων και, κατ'επέκταση, διακοπής της παραγωγής, να αποφευχθούν τα γεγονότα του 2014 (μαζικές λιποταξίες τόσο σε επίπεδο φαντάρων όσο και σε επίπεδο ανώτατων στρατιωτικών), αλλά και να εκβιαστούν οι κατώτερες κοινωνικές τάξεις να συμμετάσχουν στην επικείμενη πολεμική αναμέτρηση, εγκλωβιζόμενες σε ουκρανικό έδαφος και πιεζόμενες να μην μεταναστεύσουν/λιποτακτίσουν, το ουκρανικό καθεστώς προβαίνει σε αυτό που ο Ζελένσκι αποκαλεί *crisis management*: ο πληθυσμός πρέπει να συνεχίσει να εργάζεται χωρίς να γνωρίζει πόσο επικείμενος είναι ο πόλεμος, η διασπορά φόβου πρέπει να αποφευχθεί λόγω διαλυτικών επιδράσεων, η συνοχή του κράτους και του κοινωνικού σχηματισμού καθίσταται πρώτη προτεραιότητα. Εννοείται διαφυλάσσοντας τα 7 δισεκατομμύρια δολάρια του ουκρανικού ΑΕΠ που παράγονται κάθε μήνα. Τα λόγια του ίδιου του προέδρου δεν επιδέχονται αμφισβήτηση:

Δεν μπορείτε απλά να μου πείτε: «Ακούστε, πρέπει να αρχίσετε να προετοιμάζετε τους ανθρώπους τώρα και να τους πείτε ότι πρέπει να βάλουν χρήματα στην άκρη, να αποθηκεύσουν τρόφιμα». Αν το είχαμε επικοινωνήσει αυτό –και αυτό ήθελαν κάποιοι άνθρωποι, τους οποίους δεν θα κατονομάσω– τότε θα είχαμε 7 δισεκατομμύρια δολάρια το μήνα από τον περασμένο Οκτώβριο, και τη στιγμή που οι Ρώσοι επιτέθηκαν, θα μας είχαν καταλάβει μέσα σε τρεις ημέρες. Δεν λέω ποιανού ιδέα ήταν, αλλά σε γενικές γραμμές, η εσωτερική μας αίσθηση ήταν σωστή: Αν σπειρούμε χάος μεταξύ των ανθρώπων πριν από την εισβολή, οι Ρώσοι θα μας κατασπαράξουν. Γιατί κατά τη διάρκεια του χάους, οι άνθρωποι φεύγουν από τη χώρα.

Ο Ζελένσκι και το επιτελείο του αντιλαμβάνονται καλά το είδος του πολέμου που πρέπει να διεξάγουν: *υβριδικός πόλεμος*, δηλαδή πόλεμος που διεξάγεται τόσο με κλασικά στρατιωτικά όσο και με άλλα (οικονομικά, αλλά και ιδεολογικά κλπ) μέσα⁸.

---

8 Από την άλλη πλευρά, οι σταδιακές δυτικές κυρώσεις απέναντι στη Ρωσία αποτελούν την άλλη όψη του

Θα εκτιμήσει σωστά τη συγκυρία της εισβολής και την πιθανότερη εκδοχή, απέναντι στην οποία έπρεπε να εναντιωθούν. Εδώ, σε αυτό το σημείο, είναι που συγκλίνουν τα στρατηγικά συμφέροντα της κυρίαρχης για μερίδας της ουκρανικής αστικής τάξης με τα συμφέροντα του αμερικάνικου κράτους και των συμμάχων του:

Το πιο σημαντικό γεγονός είναι ότι [οι ρώσοι] ήθελαν να αποκόψουν τη δυνατότητα διαπραγματεύσεων. Το πιο σημαντικό γεγονός είναι ότι περίμεναν ένα τρωτό σημείο, εκείνο το σημείο όπου η ενεργειακή κρίση και ο κορωνοϊός συνέκλιναν. Καταλάβαιναν πώς το μπλοκάρισμα των λιμανιών μας θα επιδείνωνε τις ελλείψεις τροφίμων κ.ο.κ. Άδραξαν δηλαδή τη στιγμή και ήταν σίγουροι ότι η Δύση δεν θα ενωνόταν γύρω από την Ουκρανία. Ήταν απολύτως σίγουροι γι' αυτό. Ως εκ τούτου, ακούσαμε το σχέδιο των τριών ημερών [τόσο χρόνο θα χρειαζόντουσαν για να καταλάβουν την Ουκρανία].

Γιατί ακόμη και ορισμένοι Ευρωπαίοι ηγέτες είπαν «τρεις ημέρες»; Επειδή κάποιοι Ευρωπαίοι δεν σχεδίαζαν να συσπειρωθούν γύρω από την Ουκρανία. Όλοι ήθελαν απλώς να νίψουν τις χείρες τους. Όπως, εντάξει, αυτό είναι το πρόβλημα της Ουκρανίας. Ας κάνουμε τα στραβά μάτια για λίγες μέρες. Σε λίγες ημέρες, οι Ρώσοι, όπως και να είναι, θα καταλάβουν την Ουκρανία. Και τότε θα έρθουμε σε συμφωνία μαζί τους με κάποιο τρόπο. Είμαι βέβαιος ότι έχουν προκύψει τέτοιες σκέψεις, γιατί αυτός ο πόλεμος στην Ευρώπη, στο κέντρο της, δεν ωφελεί κανέναν.

Μένει να φανεί η έκταση της επιτυχίας αυτού του ουκρανικού σχεδίου μετά από 15 μήνες πολέμου. Για μια ακόμα φορά, το κεντρικό ερώτημα είναι: σε ποιον βαθμό ωφελείται το κάθε κεφάλαιο και το κράτος του από ένα τέτοιο πόλεμο σε ευρωπαϊκό έδαφος;

Από τα παραπάνω, ενδεχομένως έχει γίνει ξεκάθαρο σε ποιο βαθμό η επιτυχία αυτού του σχεδίου εξαρτάται από την ίδια συμμετοχή του ουκρανικού πληθυσμού στις πολεμικές συγκρούσεις και από την ισχύ που διαθέτουν βασικές ιδεολογικές αντιλήψεις περί διεξαγωγής αντικατοχικού/αντιαποικιακού πολέμου εντός του⁹. Ήδη από την αρχή του πολέμου, έχουν καταγραφεί χιλιάδες απόπειρες ουκρανών με στόχο την έξοδο από τη χώρα, κυρίως μέσω Ρουμανίας, οι οποίες φαίνεται ότι συνεχίζονται μέχρι σήμερα. Ας θυμηθούμε σε αυτό το σημείο ότι ήδη από τον πόλεμο του 2014, οι ουκρανοί που διέφευγαν των στρατιωτικών τους υποχρεώσεων στερούσαν δικαιώματος ασύλου στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Υπό μία έννοια, κάτι ανάλογο συνέβη και τώρα εκ μέρους των ευρωπαϊκών χωρών, αλλά σε πολύ μεγαλύτερη κλίμακα: πλήρης νομιμοποίηση του πολέμου, μαζική αποστολή όπλων,

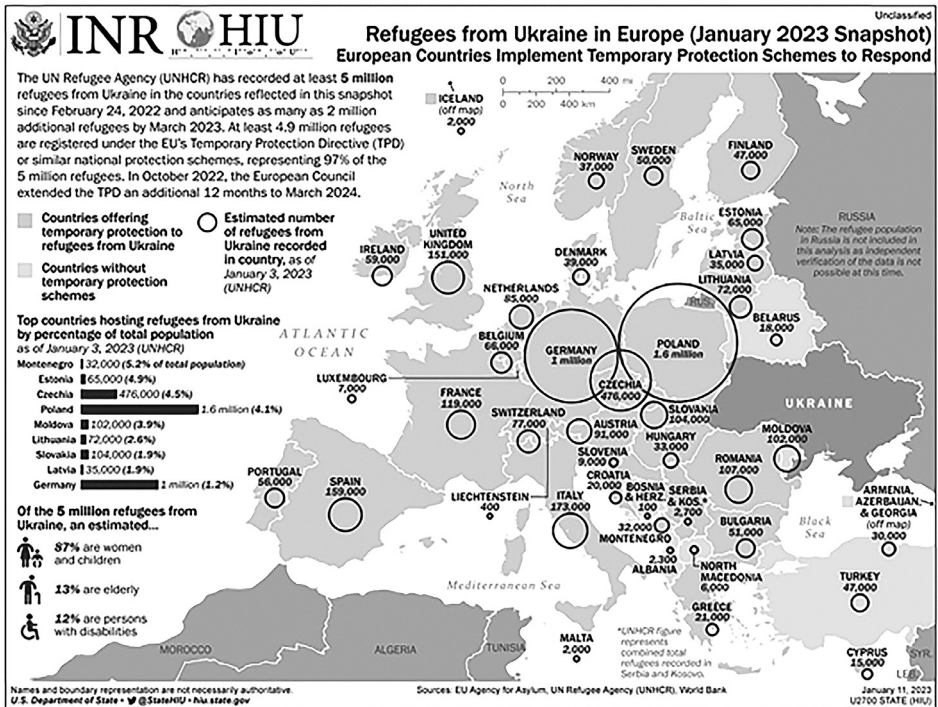

ίδιου υβριδικού νομίσματος, ωστόσο με πεδίο εφαρμογής ολόκληρο τον πλανήτη.

⁹ Η υποχώρηση μέχρι τον βαθμό της συντριβής του από τα κάτω ουκρανικού εθνικισμού, μαζί με τη συνακόλουθη μείωση της υποστήριξης της συμμετοχής στον πόλεμο, αποτελούν ίσως τον πιο σημαντικό μεμονωμένο παράγοντα που επηρεάζει τη συνέχισή του. Με βάση κάποια πρόσφατα δημοσιεύματα, όπως το *En Ukraine, le recrutement militaire à la peine* από το *lemonde.fr*, καταγράφεται για πρώτη φορά κάτι τέτοιο.

πλήρης απονομιμοποίηση της άρνησης του πολέμου. Σε αυτή την τελευταία εκστρατεία, δυστυχώς, συμμετείχαν και ευρύτερα κομμάτια της αριστεράς και του αντιεξουσιαστικού χώρου σε όλο τον δυτικό κόσμο, και όχι μόνο.

As μην ξεχνάμε ότι τους πρώτους μήνες του πολέμου, είχαν καταγραφεί πάνω από 7 εκατομμύρια Ουκρανοί πρόσφυγες, οι οποίοι σταδιακά και σιωπηλά εξωθήθηκαν να επιστρέψουν στη χώρα για να πάνε να πολεμήσουν. Σήμερα, οι, εδώ και μήνες σταθεροποιημένοι, σχετικοί αριθμοί είναι οι εξής:

Ποιο είναι το μέλλον που προορίζεται για τα εκατομμύρια των ουκρανών προσφύγων; Υπάρχει κάποια συσχέτιση με τους σύρους πρόσφυγες του 2015, οι οποίοι, σημειωτέον, επέλεξαν τότε να μην πολεμήσουν και να φύγουν από τη χώρα σε μεγαλύτερο βαθμό απ' ότι ουκρανοί; Υπάρχει πιθανότητα να βρεθούμε σε παρόμοια θέση;

Με μια άλλη διατύπωση: πόσο γρήγορα μπορούν να συγκλίνουν οι ζωές μας με τις ζωές των μεταναστών υπό τις σύγχρονες πολεμικές συνθήκες; Σε αυτό το τελευταίο ερώτημα, στην πραγματική συσχέτιση της ζωής μας με τους μετανάστες/ριες προλετάριους/es, στην πραγματική διασύνδεση με τις αρνήσεις και τους αγώνες τους, κρύβεται ίσως η αφετηρία μιας ουσιαστικής συζήτησης για το θέμα του πολέμου και της έμπρακτης κριτικής απέναντι του, εδώ και τώρα.

Η εκδήλωση «Κίνημα / Εθνικισμός / Πόλεμος: η περίπτωση της Ουκρανίας» που συνδιοργανώνουμε με τον σύντροφο απο το blog “2008-2012”, είναι μια προσπάθεια να δούμε τον πόλεμο στην Ουκρανία μέσα από μια θεωρητική οπτική που βάζει στο επίκεντρο τις κοινωνικές αντιθέσεις. Το πως συνδέεται ο πόλεμος, ο εθνικισμός με τα κινήματα είναι μια συζήτηση που μας αφορά άμεσα τόσο παγκόσμια, όσα και τοπικά. Θεωρούμε σημαντικό να συνεισφέρουμε στη δημιουργία και την εδραίωση μιας οπτικής που στέκεται κριτικά ενάντια στις κυρίαρχες γεωπολιτικές, εθνικές και αντι-ιμπεριαλιστικές αναλύσεις, οι οποίες εθνικοποιούν το φαινόμενο του πολέμου και το αποσυνδέουν από τις αντιφάσεις του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής, του αστικού κράτους, την ταξική πάλη και τον ρόλο των κοινωνικών κινημάτων.

Σαν Λέσχη Κινηματικού Αναστοχασμού πιστεύουμε πως η κατανόηση της συγκυρίας, η κριτική και ο κινηματικός διάλογος είναι σημαντικά όπλα. Η δουλειά του συντρόφου από το blog “2008-2012”, αναπτύσσει μια οπτική παρόμοια με την ανάγνωση που κάνουμε και εμείς πάνω στον εθνικισμό, τα κινήματα και τον πόλεμο και θεωρούμε πως θα συμβάλει στον κριτικό διάλογο που θέλουμε να ανοίξουμε.